

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Atkritumu pārvēršanas enerģijā loma aprites ekonomikā””

(COM(2017) 34 final)

(2017/C 345/17)

Ziņotājs: **Cillian LOHAN**

Līdzziņotājs: **Antonello PEZZINI**

Apspriešanās	Eiropas Komisija, 17.2.2017.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	15.6.2017.
Pieņemts plenārsesijā	5.7.2017.
Plenārsesija Nr.	527
Balsojuma rezultāts (par/pret/atturas)	140/0/2

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atbalsta atkritumu apsaimniekošanas hierarhijas ievērošanu lēmumu pieņemšanā par atkritumu apsaimniekošanu ⁽¹⁾, tostarp atkritumu pārvēršanas enerģijā variantus.

1.2. Būtu nepieciešama koordinēta stratēģija atkritumu apsaimniekošanas hierarhijas pirmās pakāpes vēstījuma izplatīšanai, kas pirmām kārtām ir atkritumu ražošanas novēršana.

1.3. EESK aizstāv ES publisko līdzekļu ilgtspējas apliecinājuma principu, ņemot vērā ilgtspējīgas attīstības mērķus (IAM) ⁽²⁾, un to, ka jebkādam publiskajam finansējumam būtu jāuzlabo ES iedzīvotāju labklājība. Publiskajā finansējumā būtu arī jāievēro princips, saskaņā ar kuru nevar atbalstīt nekādas tādas darbības, kas iedzīvotājiem rada kaitējumu.

1.4. Visos turpmākajos tiesību aktos ir jānovērš esošo atkritumu apstrādes direktīvu nepilnības, lai nodrošinātu taisnīgu, konsekventu un sistēmisku pāreju uz aprites ekonomiku.

1.5. Ir svarīgi, veicot ieguldījumus novecojušos procesos atkritumu pārvēršanai enerģijā, neradīt infrastruktūras šķēršļus augstāka pārstrādes līmeņa sasniegšanai.

1.6. Lai arī atkritumu dalīta savākšana ir prioritāra, jo īpaši dalībvalstīs, kuras ir izteikti atkarīgas no atkritumu poligoniem, tai jānotiek līdztekus ar pārstrādes rādītāju palielināšanos, lai pārejai uz labāku apriti būtu vērtība.

⁽¹⁾ EESK atzinums “Dokumentu kopums attiecībā uz aprites ekonomiku”, 4.3. punkts (OV C 264, 20.7.2016., 98. lpp.).

⁽²⁾ EESK atzinums “Ilgtspējīga attīstība – pārskats par ES iekšpolitiku un ārpolitiku”, 4.3.5.5. punkts (OV C 487, 28.12.2016, 41. lpp.).

1.7. Dalībvalstīs, kurās ir daudz sadedzināšanas iekārtu, pašlaik pastāv konflikts ar apņemšanos sasniegt augstākus pārstrādes mērķus, kas ierosināti aprites ekonomikas rīcības plānā ⁽³⁾. Uzdevums ir pārtraukt šo dalībvalstu atkarību no sadedzināšanas un panākt pāreju uz dažādiem atkritumu apsaimniekošanas risinājumiem, izmantojot politikas motivētājfaktorus, tostarp:

- ieviešot nodokļus,
- pakāpeniski atceļot atbalsta shēmas,
- nosakot moratoriju jaunām iekārtām un pārtraucot vecāku iekārtu ekspluatāciju.

1.8. Pāreju uz aprites ekonomiku Eiropas Savienībā ir apgrūtinājis pareizo cenu signālu trūkums. To pastiprina pastāvīgas nepamatojamas subsīdijas neilgtspējīgām ražošanas sistēmām, jo īpaši fosilo kurināmo nozarē ⁽⁴⁾. EESK atzinīgi vērtē skaidri norādīto saikni starp piekļuvi kohēzijas politikas fondiem un piekļuvi gan valstu atkritumu apsaimniekošanas plāniem, gan Eiropas rīcības plānam pārejai uz aprites ekonomiku. Saikne ar Eiropas Stratēģisko investīciju fondu varētu būt spēcīgāka.

1.9. Biogāze ES līmenī sniedz iespējas daudzos aspektos, tostarp darbvietu radīšanā, emisiju samazināšanā, kurināmā nodrošinājuma uzlabošanā un citās jomās. Leģislatīvais un politikas satvars, kas vislabāk stimulē saistīto iespēju optimizāciju, būtu jāveido, izmantojot labākās prakses paraugus no dalībvalstīm un citām valstīm.

1.9.1. Bionoārdīšana automašīnu darbināšanai piemērota biometāna ražošanas nolūkā atbilst Parīzes nolīgumam. Nesen īstenotais Komisijas vērtējums ⁽⁵⁾ atklāj, ka biogāzes ražošanas tagadējo līmeni Eiropas Savienībā būtu iespējams līdz 2030. gadam vismaz divkārtot un iespējams pat trīskārtot.

1.10. Ir nepieciešamas rīcības un kultūras izmaiņas, kuras visos sabiedrības līmeņos var nodrošināt ar izglītību.

2. Konteksts

2.1. Komisija 2015. gada 2. decembrī pieņēma ES rīcības plānu pārejai uz aprites ekonomiku, kurā piedāvāta pārveidojoša programma ar ievērojamu jaunu darbvietu un izaugsmes potenciālu un kura mērķis ir izkopt ilgtspējīgus patērēšanas un ražošanas modeļus atbilstoši saistībām, kuras ES ir uzņēmusies Ilgtspējīgas attīstības programmā 2030. gadam. Šajā paziņojumā uzmanība ir koncentrēta uz atkritumu utilizāciju enerģijas iegūšanas nolūkā un tās vietu aprites ekonomikā. "Atkritumu pārvēršana enerģijā" ir plašs jēdziens, kas aptver daudz vairāk par atkritumu sadedzināšanu.

2.2. Šā paziņojuma galvenais mērķis ir nodrošināt, lai atkritumu utilizācija enerģijas ieguves nolūkā būtu vērsta uz ES aprites ekonomikas rīcības plāna mērķu sasniegšanu un stingri atbilstu ES atkritumu apsaimniekošanas hierarhijai. Paziņojumā ir arī izskatīts, kā varētu optimizēt atkritumu pārvēršanas enerģijā procesu nozīmi, lai šie procesi palīdzētu sasniegt Enerģētikas savienības stratēģijā un Parīzes nolīgumā noteiktos mērķus. Tāpat, uzsverot pārbaudītas atkritumu pārvēršanas enerģijā tehnoloģijas, ar šeit izklāstīto pieeju atkritumu pārvēršanai enerģijā ir paredzēts sekmēt inovāciju un veicināt kvalitatīvu pastāvīgu darbvietu radīšanu.

2.3. Šajā atzinumā izklāstīta EESK nostāja katrā no paziņojuma trīs iedaļām, proti:

- atkritumu pārvēršanas enerģijā procesu vietas noteikšana atkritumu apsaimniekošanas hierarhijā un valsts finansiālā atbalsta nozīme,

⁽³⁾ Eiropas Komisijas paziņojums "ES rīcības plāns pārejai uz aprites ekonomiku" (COM(2015) 614 final), 2015. gada 2. decembris.

⁽⁴⁾ David Coady, Ian Parry, Louis Sears, Baoping Shang, *How Large Are Global Energy Subsidies?*, SVF darba dokumenti, WP/15/105, 2015. gada maijs.

⁽⁵⁾ Eiropas Komisija, *Optimal use of biogas from waste streams An assessment of the potential of biogas from digestion in the EU beyond 2020* (2017. gada marts).

- atkritumu pārvēršanas enerģijā procesi atkritumu atliku apstrādei – līdzsvara rašana,
- atkritumu pārvēršanas enerģijā procesu optimizēšana saistībā ar to ieguldījumu ES klimata un enerģētikas mērķos aprites ekonomikā.

Atzinumā formulēti arī citi apsvērumi, kas būtu jāiekļauj no pilsoniskās sabiedrības viedokļa un kuru pamatā ir EESK pašreiz pieņemtā nostāja.

2.4. EESK uzsver nepieciešamību pievērsties tūlītējām ES vajadzībām atkritumu apsaimniekošanas jomā pašreizējo tiesību aktu un pastāvošās atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras kontekstā. Kamēr turpina pastāvēt daži nepilnīgi pasākumi, notiek ilgtermiņa virzība uz mazas atkritumu ražošanas modeli, kurā atkritumu rašanās novēršana, atkārtota izmantošana, atkārtota izlietošana ražošanā un pārstrāde dominē materiālu plūsmās tajā posmā, kas seko izmantošanai. Uzdevums ir veicināt ātru, konstantu un raitu ceļu uz ilgtermiņa mērķu izpildi.

2.5. Eiropas Savienībā 2015. gadā pilsētās katrs iedzīvotājs vidēji saražoja 480 kg atkritumu, bet apglabāto atkritumu daudzums dažādās valstīs ir atšķirīgs un var svārstīties no 3 kg apzinīgākajās līdz 150 kg nolaidīgākajās valstīs.

3. Atkritumu pārvēršanas enerģijā vietas noteikšana atkritumu apsaimniekošanas hierarhijā un valsts finansiālā atbalsta nozīme

3.1. EESK atbalsta atkritumu apsaimniekošanas hierarhijas ievērošanu lēmumu pieņemšanā par atkritumu apsaimniekošanu ⁽⁶⁾, tostarp iespējas pārvērst atkritumus enerģijā.

3.2. Ir svarīgi norādīt, ka atkritumu pārvēršana enerģijā ne vienmēr ir iespēja, kas atbilst aprites ekonomikas mērķiem vai principiem. Piemēram, to atkritumu sadedzināšana, kurus būtu bijis iespējams sagatavot atkārtotai izmantošanai vai pārstrādāt, nav optimālā izvēle attiecībā uz resursu efektīvu izmantošanu vai izejmateriālu labāko izmantošanu. Tāpat arī atkritumu pārvadāšana lielā attālumā, radot augstas izmaksas par enerģiju, lai gūtu salīdzinoši mazāku enerģijas atdevi atkritumu pārvēršanas enerģijā procesā, radītu tīras enerģijas izmaksas un attiecīgi ietekmētu klimatu. Ir arī citi piemēri.

3.3. Shēmā norādītas attiecības starp atkritumu pārvēršanas enerģijā procesiem paziņojumā un atkritumu apsaimniekošanas hierarhiju.

Atkritumu pārvēršanas enerģijā procesu piemēri

Organisko atkritumu anaerobā noārdīšanās, ja digēstātu pārstrādā par mēslošanas līdzekli

Atkritumu sadedzināšanas un līdzsadedzināšanas darbības ar augstu enerģijas utilizāciju
Atkritumu pārstrāde materiālos, ko var izmantot par cieto, šķidro vai gāzveida kurināmo

Atkritumu sadedzināšanas un līdzsadedzināšanas darbības ar ierobežotu enerģijas utilizāciju. Piesaistītas poligonā izveidojušās gāzes utilizācija

⁽⁶⁾ EESK atzinums "Dokumentu kopums attiecībā uz aprites ekonomiku", 4.3. punkts (OV C 264, 20.7.2016., 98. lpp.).

3.4. Atkritumu apsaimniekošanas hierarhija pati par sevi nav pietiekama, lai noteiktu, vai atkritumu pārvēršanas enerģijā procesi ir vai nav piemēroti. EESK aizstāv ES publisko līdzekļu ilgtspējas apliecinājuma principu IAM kontekstā un to, ka jebkādam publiskajam finansējumam būtu jāuzlabo ES iedzīvotāju labklājība. Publiskajā finansējumā būtu arī jāievēro princips, saskaņā ar kuru nevar atbalstīt nekādas tādas darbības, kas iedzīvotājiem rada kaitējumu.

3.5. Ir svarīgi, lai Atkritumu pamatdirektīvas trūkumi nenonāktu aprites ekonomikas iniciatīvās –, piemēram, iespēja, ka dalībvalsts varētu tikt izslēgta no dalītas savākšanas pienākuma tāpēc, ka tehniski vai finansiāli nav spējīga to izpildīt. Uzsvaram būtu jābūt uz publiskā finansējuma izmantošanu ar mērķi pārvarēt tehniskus sarežģījumus, vai uz ekonomikas politikas instrumentu izmantošanu ar mērķi novērst finansiālos ierobežojumus labākās prakses varianta īstenošanas nolūkā. Attiecībā uz materiāliem, kas satur toksiskas vielas, ir pamatoti dot priekšroku likvidēšanai vai utilizācijai enerģijas ieguves nolūkā, nevis atkārtotai izmantošanai vai pārstrādei.

3.6. Paziņojums ir spēcīgs turpinājums ES rīcības plānam pārejai uz aprites ekonomiku, un tajā noteikti vērienīgi mērķi to procesu efektivitātes uzlabošanai, kas paredzēti atkritumu pārvēršanai enerģijā un spēcīgāks uzsvars likts uz atkritumu apsaimniekošanas hierarhiju kā tādu, kas nosaka dažādu procesu cirkularitāti. Taču tiesību aktos, uz kuru pamata paziņojums ir veidots, jo īpaši Atkritumu pamatdirektīvā, jau izsenis pastāv nepilnības, kas arī turpmāk radīs sarežģījumus un vājinās paziņojumu, ja netiks novērstas. Ir nepieciešams pārskatīt atkritumu klasifikāciju, un to varētu īstenot, pamatojoties uz iespējām, ko paver jaunās tehnoloģijas atkritumu pārstrādes elektrostacijās (piemēram, bojāti tomāti netiek tirgoti, savukārt nepārdoti tomāti ir atkritumi), un potenciāli ietverot arī pilsētu notekūdeņu dūņu bionoārdīšanas procesus. Apņemšanās šos jautājumus risināt aprites ekonomikas rīcības plānā ir jāatspoguļo nepieciešamajos legīslatīvajos grozījumos visos piemērotajos līmeņos.

3.7. Atkritumu pārvēršanas enerģijā procesu atrašanās vieta atkritumu apsaimniekošanas hierarhijā var būt maldinoša to ierobežojumu dēļ, ko rada tiesību aktos noteiktais skatījums uz šādiem procesiem. Atrašanās vietu nosaka pēc definīcijām, kas ir sniegtas tiesību aktos, nevis pēc zinātniskās analīzes par šo atkritumu pārvēršanas enerģijā pašreizējo ietekmi.

3.8. Tehniski aspekti jāņem vērā arī aprēķinu metodoloģijā, kas saistīta ar Atkritumu pamatdirektīvas definīcijām un robežvērtībām. Tās ir aprēķinu metodes, ar kurām nosaka dažādu atkritumu pārvēršanas enerģijā procesu vietu atkritumu apsaimniekošanas hierarhijā. Komisijai šādi detalizēti aprēķini būtu atkārtoti jāpārbauda, lai nodrošinātu noturību gan tieši aprites ekonomikas kontekstā, gan arī saistībā ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem, Enerģētikas savienību un Parīzes nolīgumu.

3.9. Atkritumu atsevišķas vākšanas pienākums, kas ir ietverts Eiropas tiesību aktos par atkritumiem⁽⁷⁾, ir izšķiroši svarīgs atkritumu apsaimniekošanas uzlabošanas aspekts.

3.10. Tehnoloģiskā attīstība nodrošinās arvien labākas iespējas produktu un enerģijas plūsmu efektivitātes maksimālai uzlabošanai, radot inovatīvus risinājumus, kas dos iespēju pilnveidot procesu efektivitāti.

3.11. Preču un pakalpojumu ekodizains, kura darbības joma paplašināta līdz visaptverošam mērogam kā Eiropas līmeņa sistēma, dos iespēju līdz minimumam samazināt atkritumus, tiklīdz izveidosies aprites ekonomika. Ekodizaina elements ir būtisks, jo nodrošina tīrus, labojamus, atkārtoti izmantojamus, pārstrādājamus modulārus produktus un ar tā palīdzību ir iespējams panākt, lai atkritumi, kādi tie pastāv pašreizējā izpratnē, izzustu.

3.12. Iepriekšminētie punkti nozīmēs pakāpenisku tādu jauktu atkritumu pieejamības samazināšanos, kas pieejami kā izejmateriāli sadedzināšanas iekārtām, tāpēc valstu līmenī subsīdijas tām būtu pakāpeniski jāatceļ, neapsverot nekādus jaunus ieguldījumus šajā jomā, izņemot gadījumus, kad tie nepieciešami pastāvošās infrastruktūras modernizācijai un tās resursu efektivitātes un energoefektivitātes uzlabošanai.

⁽⁷⁾ Direktīva 2008/98/EK, jo īpaši 11. pants (papīrs, metāls, plastmasa, stikls un būvdarbos un ēku nojaukšanā radušies atkritumi) un 22. pants (bioloģiskie atkritumi) (OV L 312, 22.11.2008., 3. lpp.).

4. Atkritumu pārvēršanas enerģijā procesi atkritumu atliku apstrādei – līdzsvara rašana

4.1. Ir svarīgi, veicot ieguldījumus novecojušos un enerģētiski neefektīvos procesos atkritumu pārvēršanai enerģijā, neradīt ar infrastruktūru saistītus šķēršļus augstāku pārstrādes rādītāju sasniegšanai.

4.2. 2013. gadā enerģijas ieguves nolūkā starp dalībvalstīm tika pārvadāts lielākoties no atkritumiem iegūts kurināmais 2,5 miljonu tonnu apmērā⁽⁸⁾.

4.3. Atkritumu pārvēršanas enerģijā izvērtējumos ir jāņem vērā šis pārvadāšanas elements, jo pēc tā iekļaušanas emisiju mērījumos saistībā ar dažādām atkritumu apsaimniekošanas pieejām, pārvadāšanas aspekts var noteikt procesa faktisko ietekmi no emisiju viedokļa.

4.4. Eiropā pastāv ģeogrāfisks nošķirums attiecībā uz sadedzināšanas iekārtu izplatību. Lielākā daļa funkcionējošo un aktīvi izmantoto sadedzināšanas iekārtu Eiropā atrodas Vācijā, Nīderlandē, Dānijā, Zviedrijā un Itālijā. Raugoties vispārīgi, daudzas dalībvalstis joprojām pārmērīgi paļaujas uz poligoniem. Tam ir jāmainās, lai būtu iespējams pārvarēt jaunās problēmas un sasniegt mērķus, kas noteikti tiesību aktos par atkritumiem un kuri saistīti ar rīcības plānu pārejai uz aprites ekonomiku.

4.5. Dalībvalstīm, kuras lielā mērā paļaujas uz poligoniem un maz izmanto sadedzināšanu vai to neizmanto, vispirms būtu jāvērs uzmanība uz dalītu savākšanu. Dalīta savākšana jau sākotnēji ir būtiski svarīga, lai piegādātu kvalitatīvus un augstvērtīgus atkritumus pārstrādei, un tā ir jāveicina.

4.6. Tomēr dalībvalstu līmenī ir daudz piemēru, kad dalītas savākšanas rādītāji ir augsti, taču attiecīgie pārstrādes rādītāji nav proporcionāli. Lai risinātu šādu šķietamu pretrunu, ir vajadzīgi īpaši politikas instrumenti.

4.7. Paziņojumā valstu valdības tiek mudinātas vērst finansējuma atbalstu un stratēģijas virzienos, kas nav saistīti ar sadedzināšanas iekārtām, pārbaudot atmaksāšanās laiku, pārstrādes izejvielu pieejamību un spējas kaimiņvalstīs.

4.8. Sadedzināšanas iekārtu izmantošana kaimiņvalstīs dažos gadījumos var būt labākā iespēja, taču pirms šādas rīcības būtu jāveic pilna dzīves cikla analīze, jo īpaši ietverot saistītās pārvadāšanas izmaksas gan ekonomiskā, gan vides ziņā.

4.9. Izņemot dažus ļoti īpašus gadījumus un, ņemot vērā tehnoloģiju attīstību, ir maz ticams, ka izvēle veikt sadedzināšanu varētu būt resursu ziņā efektīvākais vai labākās prakses risinājums atkritumu apsaimniekošanas problēmām.

4.10. Dalībvalstīs, kurās ir daudz sadedzināšanas iekārtu, pašlaik veidojas konflikts ar centieniem sasniegt augstākus pārstrādes mērķus. Ir jāsaprot, kā, izmantojot politikas motivētājfaktorus, panākt, lai šīs dalībvalstis atteiktos no sadedzināšanas. To varētu paveikt, piemēram:

— ieviešot nodokļus,

— pakāpeniski atceļot atbalsta shēmas,

— nosakot moratoriju jaunām iekārtām un pārtraucot vecāku iekārtu ekspluatāciju.

4.11. EESK uzsver, ka, izvēloties noteikt vispārēju nodokli sadedzināšanai un nenodrošinot galalietotājiem cenas ziņā pieejamas alternatīvas, iedzīvotājiem vienkārši palielināsies cenas. Nodokļi kā ekonomikas instruments ir jāizmanto mērķtiecīgi un pārdomāti.

4.12. Katrā no dalībvalstīm ir vajadzīga efektīva procedūra, lai pieteiktos uz atkritumu apsaimniekošanas darbības veikšanu un saņemtu šādu atļauju.

⁽⁸⁾ Eiropas Tematiskais centrs – atkritumi un materiāli zaļajā ekonomikā, *Assessment of waste incineration capacity and waste shipments in Europe*, 2017. gada janvāris.

5. Atkritumu pārvēršanas enerģijā procesu optimizēšana saistībā ar ES klimata un enerģētikas mērķu sasniegšanu aprites ekonomikā

5.1. EESK piekrīt, ka tikai, ievērojot atkritumu apsaimniekošanas hierarhiju, atkritumu pārvēršana enerģijā var maksimāli palielināt aprites ekonomikas ieguldījumu dekarbonizācijā atbilstoši Enerģētikas savienības stratēģijai un Parīzes nolīgumam. Bionoārdīšana automašīnu darbināšanai piemērota biometāna ražošanas nolūkā atbilst Parīzes nolīgumam. Ar biometānu darbinātas automašīnas var kļūt par efektīvu transporta dekarbonizācijas līdzekli Eiropā.

5.2. Lai optimizētu atkritumu pārvēršanas enerģijā procesu ieguldījumu ES klimata un enerģētikas mērķu sasniegšanā aprites ekonomikā, ir jānodrošina, ka gadījumos, kad ir vajadzīgi atkritumu pārvēršanas enerģijā procesi, tiek izmantoti visefektīvākie paņēmieni un tehnoloģijas. Tas atbilst Komisijas ierosinātajām izmaiņām Atjaunojamo energoresursu direktīvā, taču šādi kritēriji būtu jāatbalsta attiecībā uz visām jaunām stacijām neatkarīgi no to lieluma, tostarp mazākajām stacijām ar jaudu līdz 20 MW.

5.3. Atkritumu savākšanas nodokļi arvien spēcīgāk ietekmē ģimeņu un uzņēmumu resursus; tāpēc tie būtu jāizmanto tālredzīgi un domājot par vides aizsardzību.

5.4. Publiskajam un privātajam sektoram vajadzētu būt iespējai sadarboties ilgtermiņa projektu jomā ar mērķi nostiprināt aprites ekonomiku. Pārejot uz ilgtspējīgāku atkritumu apsaimniekošanu, arī korporatīvai sociālajai atbildībai var būt nozīmīga loma.

5.5. Pāreja uz aprites ekonomiku Eiropas Savienībā ir bijusi apgrūtināta pareizo cenu signālu trūkuma dēļ. To pastiprina pastāvīgas nepamatojamās subsīdijas neilgtspējīgām ražošanas sistēmām, jo īpaši fosilo kurināmo nozarē⁽⁹⁾. EESK atzinīgi vērtē skaidri norādīto saikni starp piekļuvi kohēzijas politikas fondiem un piekļuvi gan valstu un reģionu atkritumu apsaimniekošanas plāniem, gan Eiropas rīcības plānam pārejai uz aprites ekonomiku.

5.6. Saikne ar finansējumu no Eiropas Stratēģisko investīciju fonda varētu būt spēcīgāka, lai nodrošinātu, ka ar šādiem ieguldījumiem prioritāte tiek dota iespējām, kas veicina ES rīcības plāna pārejai uz aprites ekonomiku mērķu sasniegšanu. Varētu izskatīt dažus stimulu veidus ar mērķi radīt piemērotu ķēdi, kas pakārtota iekārtām, piemēram, degvielas un/vai sekundāro izejmateriālu izplatīšanu, vai citu produktu ražošanu potenciālai izmantošanai.

6. Citas iespējas

6.1. Biometāns

6.1.1. Paziņojumā ir minētas iespējas ražot biogāzi, izmantojot anaerobo noārdīšanos. Šī ir iespēja dažādām dalībvalstīm, un tā būtu jāizvērs. Nesen īstenotais Komisijas vērtējums⁽¹⁰⁾ atklāj, ka biogāzes ražošanas tagadējo līmeni Eiropas Savienībā būtu iespējams līdz 2030. gadam vismaz divkārtot un iespējams pat trīskārtot.

6.1.2. Biogāze ir funkcionējošs un sekmīgs modelis daudzās dalībvalstīs, jo īpaši Itālijā un Vācijā. Šīs valstis, kurās šī prakse darbojas, var arī sniegt vērtīgu mācību, kas gūta no praktiskās īstenošanas.

6.1.3. Pašlaik biometāna izmaksas ir lielākas par fosilā metāna izmaksām. Tomēr biometāna izmantošanu pamato netiešās izmaksas, kuru cēlonis ir mutagēnās un kancerogēnās vielas, piemēram, NOx un eļļas dūmi, ko rada fosilais kurināmais⁽¹¹⁾.

6.1.4. Pirmām kārtām, iespējamās augstākās biometāna izmaksas atbilst Parīzes nolīguma mērķiem samazināt to siltumnīcefekta gāzu emisijas, ko rada tradicionālie degvielas veidi⁽¹²⁾.

⁽⁹⁾ David Coady, Ian Parry, Louis Sears, Baoping Shang, *How Large Are Global Energy Subsidies?*, SVF darba dokumenti, WP/15/105, 2015. gada maijs

⁽¹⁰⁾ Eiropas Komisija, *Optimal use of biogas from waste streams An assessment of the potential of biogas from digestion in the EU beyond 2020* (2017. gada marts).

⁽¹¹⁾ COM/2017/011 final – 2017/04 (COD).

⁽¹²⁾ "L'opera loda l'artefice", teicis Makjavelli.

6.1.5. Ir ārkārtīgi svarīgi, lai izejvielas, kas tiek izmantotas anaerobās noārdīšanās nolūkā, netiešu zemes izmantojuma maiņu ietekmētu minimāli vai neietekmētu nemaz, un neatstātu negatīvas sekas uz pārtikas ražošanu. Biogāzes iekārtu labākā atrašanās vieta ir tiešā izejvielu (galvenokārt lauksaimniecības atkritumu) ieguves tuvumā, un šīs iekārtas ir vislabākais atkritumu apsaimniekošanas un enerģētikas vajadzību risinājums. Ir jāizvairās no anaerobo noārdītāju veidošanas, kas rada pieprasījumu pēc jauna izejvielu – atkritumu vai kultūraugu – piedāvājuma.

6.1.6. Biogāzes iekārtu atrašanās vieta ir būtiski svarīga. Ir jābūt noteiktam saražotās enerģijas efektīvas izmantošanas veidam, lai efektīvi saražotā enerģija netiktu izšķērdēta. Ir arī svarīgi piezīmēt, ka anaerobie noārdītāji nav universāls risinājums visiem ES lauksaimniecības reģioniem, un tie būtu jāatbalsta tikai tajos reģionos, kuros jau ir gatavas izejvielas, kas pašlaik ir problemātiskie atkritumi.

6.1.7. Taču labi plānotas biogāzes ražošanas izmantošanas infrastruktūras attīstība var būt ļoti efektīvs lauksaimniecības atkritumu apstrādes veids, kas ļautu atrisināt videi potenciāli kaitīgu vielu jautājumu un veicinātu šo vielu drošu likvidēšanu. Tā var apmierināt arī kopienas vajadzības pēc apkures un transporta degvielas.

6.1.8. Anaerobā noārdīšanās var palīdzēt risināt sabiedrības veselības jautājumus, nodrošināt mēslojumu zemei, samazināt emisijas un kļūt par praktisku aprites piemēru.

6.1.9. Anaerobās noārdīšanās efektivitāti var uzlabot, ja tiek piemēroti aprites ekonomikas principi, jo īpaši mazu loku koncepcija, saskaņā ar kuru izejvielas noārdītājam iegūst vietēji un arī saražoto enerģiju izmanto vietēji (izņemot gadījumus, kad degvielu izmanto kravas automašīnās kā gāzi). Ar ieguldījumiem ir jāatbalsta mērķis pēc iespējas vairāk samazināt atkritumu pārvadāšanu.

6.1.10. Ir jāanalizē un jāuzsver nodarbinātības un ekonomikas “uzrāviens”, kas saistīts ar integrēta biogāzes elementa izstrādi valsts vai reģionālajā energoresursu struktūrā. Būtu jāapsver arī iespējas vienkāršot un paātrināt administratīvās procedūras atļauju izsniegšanai, lai īstenotu bioatkritumu noārdītāju projektus.

6.1.11. Politiskais un ekonomiskais atbalsts projektiem, kas atbilst visiem kritērijiem, virzīs inovāciju un var būt viens no daudziem rīkiem, kas var veicināt pāreju uz mazoglekļa ekonomiku.

6.1.12. CEN mandāta M/475 pārskatīšana būtu jāpaplašina, lai dabasgāzes tīklos varētu ieludināt biometānu no pašlaik neapstiprinātiem avotiem, piemēram, atkritumu poligona gāzi, notekūdeņu attīrīšanas staciju gāzi, dūņu un citu nešķīrotu pilsētvides vai citu atkritumu gāzi. Šāda veida biometāns jau ir pieejams.

6.1.13. Eiropas Stratēģisko investīciju fonds ir būtiski svarīgs anaerobās noārdīšanas procesu ieviešanai projektos, kas finansiāli vēl nav dzīvotspējīgi.

6.1.14. Stimuli, kas tradicionāli izmantoti fosilās degvielas rūpniecībā, būtu jāizmanto ar biogāzi darbināmu automašīnu lietošanas veicināšanai. Šādiem stimuliem vajadzētu būtu izdevīgiem galalietotājiem, un tiem vajadzētu patērētājiem nodrošināt ērtas alternatīvu transporta veidu iespējas par pieņemamām cenām.

6.2. Kultūras maiņa un izglītība

6.2.1. Ir jāatzīst problēma, ko rada kultūras atšķirības. Ir vajadzīgas gan rīcības izmaiņas atkritumu sākotnējā šķirošanā, gan arī kultūras maiņa. To var panākt daudzos veidos, tostarp ar tā dēvēto uzvedinošo pieeju (“*nudge thinking*”)⁽¹³⁾.

6.2.2. Ir jābūt koordinētai stratēģijai atkritumu apsaimniekošanas hierarhijas pirmās pakāpes vēstījuma izplatīšanai, kas galvenokārt attiecas uz atkritumu ražošanas novēršanu.

⁽¹³⁾ EESK atzinums “Ceļā uz “*nudge*” piemērošanu ES politikas jomās” (OV C 75, 10.3.2017., 28. lpp.).

6.2.3. Rīcības maiņu var arī panākt, par šiem jautājumiem veidojot tematiskās programmas skolās. Šāda ilgtermiņa pieeja būtu jāpiemēro visos izglītības līmeņos no bērnudārza un sākumskolas līdz universitātei un apmācībai darbvietā ar mērķi izglītēt un informēt bērnus un pilsoņus.

6.2.4. Universitātes un publiskās struktūras var palīdzēt radīt jauno tehnoloģiju un prakšu leģitimitāti, tādējādi darbojoties kā labāko prakšu paraugs un reģionālie vēstnieki attiecībā uz atkritumu pārvēršanas enerģijā procesiem ⁽¹⁴⁾.

Briselē, 2017. gada 5. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

⁽¹⁴⁾ Piemēri ir vērojami vairākās dalībvalstīs, un viens no tiem ir atrodams Īrijas valsts universitātē Korkā, kurā pētniecības nolūkā darbojas mazi anaerobie noārdītāji.